

เทศน์เช้า วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๑

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะของพระพุทธเจ้านะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลวงตาท่านสอนไว้ ท่านบอกเหมือนกับห้างสรรพสินค้า คำว่า “ห้างสรรพสินค้า” ถ้าห้างสรรพสินค้าที่ยิ่งใหญ่เขาจะมีสินค้ามหาศาล

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาสอน เวลาสอน เด็กๆ มันไปฝึกอานาปานสติหายใจเข้าและหายใจออก “เป็นคนดูคนเดียวก็ไม่ดูเดี่ยว เป็นคนที่ชู้กั๊กก็ไม่กั๊ก” เห็นไหม เด็กๆ มันฝึก เด็กๆ มันฝึกแล้วมันดีขึ้นๆ อันนี้คือจิตวิเศษ พระพุทธศาสนานี้สุดยอดแล้วถึงเวลาเราจะใช้สอยประโยชน์ได้แค่ไหน

แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พอเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราได้การอบรมบ่มเพาะมา ถ้าการอบรมบ่มเพาะมาเป็นฝั่งเป็นฝา ต้องมีที่ยืนในสังคม นี่มันเป็นเรื่องของโลกๆ ไร เรื่องโลกๆ เราก็อยู่กับโลก เราอยู่กับโลกแล้วทำบุญกุศล

ศาสนาแรกเป็นศาสนาถือผี ถือผีถือสาธ การอ่อนน้อมนะ ไหว้ฟ้า ไหว้ต่างๆ เพื่อให้อุดมสมบูรณ์ๆ เราก็อุดมสมบูรณ์ นี่ศาสนาแรกคือศาสนาถือผี แล้วศาสนานั่นแหละถือเทพเจ้า

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาท่านสอน สอนถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์ เวลาสิ้นสุดแห่งทุกข์มันยิ่งใหญ่ พอมันยิ่งใหญ่ขึ้นมามันต้องมีพื้นฐานมา พอมีพื้นฐานมา เห็นไหม เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์ๆ สิ้นสุดแห่งทุกข์ เวลาไปประพฤติปฏิบัติมันจะเพ้อแล้วแหละ มันเพ้อเจ้อ มันเพ้อเจ้อของมันไป เวลามันเพ้อเจ้อขึ้นไป สิ่งที่เราปฏิบัติ ปฏิบัติอะไร

สิ่งที่ว่าเพ้อๆ คุณสิ เวลาคนไข้ คนเจ็บไข้ได้ป่วยเวลาไข้มันขึ้นสูงมันเพ้อเลยนะ เพ้อ เขาต้องเอาผ้าชุบน้ำเช็ดตัวให้อาการหายไข้ อย่าให้มันเพ้อเจ้อ ถ้ามันเพ้อเจ้อขึ้นมา สิ่งที่เรา เพ้อ เพราะพิษไข้ พิษไข้เขายังทำให้ไข้มันอ่อนลงมา ทำให้ไข้มันทุเลาลง เขาก็กลับมาเป็นปกติใจ

ไฉ้ของเราจะเกิดมา ทุกข์เป็นอริยสัจ ความทุกข์เป็นความจริง เป็นความจริงแน่นอน นอนก็ทุกข์ กินก็ทุกข์ ทำอะไรก็ทุกข์ ทุกข์คือความทนอยู่ไม่ได้ คนเราอยู่อริยาบถเดียวอยู่ไม่ได้ คนเราอยู่เฉยๆ แบบวัตถุธาตุไม่ได้ มันต้องมีการเคลื่อนไหวตลอด มันเป็นไปไม่ได้ นี่พูดถึง อริยสัจเลย ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง แล้วเราอยู่กับทุกข์ เพราะทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ ละไม่ได้

นี่พูดถึงว่าความเพ้อเจ้อนะ ความเพ้อเจ้อเพ้อพอกไม่มีข้อเท็จจริง ไม่มีความเป็นจริงอยู่ในการประพฤติปฏิบัตินั้น ไม่มีความเป็นจริงอยู่ในการประพฤติปฏิบัตินั้นคือการเพ้อเจ้อ ผัน

ผัน มีคนถามปัญหาามาเยอะมากเวลาผันนะ โอ้ย! ผันว่าพิจารณากาย เวลาบอก “พิจารณาดีนะ พิจารณากายอย่างนั้น” “แล้วเอ็งทำอย่างไรละ” “กินนอนอยู่แล้วมันผันไป”

ผันแก้กิเลสไม่ได้ นี่ไง เวลาผันขึ้นมา เพราะคนขาดสติมันถึงผัน เวลาคนนอน คนที่นอน บางคนไม่เคยผันเลย เกิดมาชาตินี้ไม่เคยผันเลย บางคนผันมาก ผันมหาศาลเลย บางคนผันจน เป็นความทุกข์ความยาก ผันแต่เรื่องร้ายๆ ผันแต่เรื่องความทุกข์ความยาก ผันแต่ชีวิตนี้มีแต่ ความตกระกำลำบาก ผันอยู่อย่างนั้นนะ เวลาคนผันผันเห็นต่างๆ ความผันใจ นี่ความผันแบบ โลกนะ

หลวงตาท่านสอนประจำ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติท่านจะรู้เรื่องอย่างนี้ ผันสูง ผันดิบ เวลาผัน สูงก็คือคนนอนแล้วผัน ผันดิบๆ ก็คือความคิดเรานี่ ความเพ้อเจ้อเพ้อพอกนี่ ผัน ผันดิบๆ ผันดิบ ผันสูง เวลาผัน ผันแก้กิเลสไม่ได้

สิ่งต่างๆ ในโลกนี้มันเป็นจริตนิสัย ความเป็นจริตนิสัยขึ้นมา เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีครูบาอาจารย์แล้วเราพยายามทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามา

การทำ ความสงบของใจเข้ามาที่สุดยอดนะ คำว่า “สุดยอด” คุณติ ของใช้ของสอยเราใช้ แล้วมันจะสกปรกทั้งนั้นนะ ของใช้ของสอยแล้ว ก่อนจะเก็บเข้าที่เขาคงต้องทำความสะอาดนะ แล้วเก็บไว้ใช้ต่อเนืองกันไป ของที่เสื่อผ้าเครื่องผ่อนแพรพรรณ ถ้วยจาน เราใช้แล้วเราก็ต้องเก็บ ล้าง เราต้องล้างทำความสะอาด เก็บไว้ใช้ต่อไปๆ ใจ

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเรา จิตใจของเรามันสกปรกโสโครกของมัน มันคิดค้นหาความ
ทะยานอยาก เวลาหลงตาท่านสอน สัมมาสมาธิคือว่ามันปล่อยวางๆ มันอึดในตัวเองไง คน
ที่ไม่อึดในตัวเองเห็นอะไรมันก็คว่ำหมัดไป ความคิดของเรามีอะไรมามันโหยหาทั้งนั้นนะ โดย
ธรรมชาติของมัน มันโหยหาความคิด มันโหยหาที่มันจะเกาะยึด จิตนี้มันทรงตัวของมันไม่ได้
มันต้องโหยหาเกาะสัญญาอารมณ์อยู่ตลอดไป ใครมีอารมณ์ สัญญาอารมณ์มากน้อยแค่ไหน
มันก็เกาะไปตามนั้น

ฉะนั้น เวลาเพื่อพัก เพื่อพักขึ้นไปนะ “อู้ย! ปล่อยวางๆ” เวลามันเพื่อพักขึ้นมา มันโหยหา
สัญญาอารมณ์ มันก็ไปเกาะอารมณ์ว่างๆ ใจ ศีลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
มา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าการปล่อยวางเป็นความสุข นิพพานเป็น
ความว่างใจ มันเกาะว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ ไม่มีอะไรเลย เพราะอะไร เพราะมันไม่มีที่มาที่ไป

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราเกิดมาเกิดจากเวรจากกรรมนะ เกิดจากเวรจากกรรม เราทำ
เวรทำกรรมแล้วมันซบลงที่ภวาสวะ ที่ภพ ที่จิตที่ไม่เคยตาย เรามีเวรมีกรรมกับพ่อกับแม่ พ่อแม่
มีเวรมีกรรมกับเรา มันบาลานซ์กัน คนร่ำรวยคนมีฐานะมีลูกมีเต้าน้อยมาก ใต้คนทุกข์คนจน
แม่เบ็ดลูกเบ็ดเลย เดินมาเป็นแถวเลยนะ นี่ไง เพราะคนเราสร้างเวรสร้างกรรมมา สร้างกรรม
สูงส่งมาน้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วก็ปานกลาง

ฉะนั้น เราเกิดมาเกิดจากเวรจากกรรมของเรา แต่มันบาลานซ์กับเวรกรรมของพ่อของแม่
ของสายตระกูล นี่เกิดมา เกิดมาอย่างไร แล้วเกิดมาแล้วมันมีความทุกข์ความยากอย่างไร มันมี
สติสัมปชัญญะของมันมากน้อยแค่ไหน นี่ข้อเท็จจริงนะ

แต่ถ้าเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ต้องล้างกลับมาให้มันอยู่กับความสงบ เห็นไหม
ผ้าผ่อนแพรพรรณเราใช้แล้วเราต้องซักต้องล้าง ทุกอย่างเราต้องซักต้องล้าง ซักล้างไว้ทำไม ซัก
ล้างไว้ใช้ต่อไป

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเราถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา จิตใจของเราที่มันจะรักษา ถ้าจิตใจของเราได้
ทำความสะอาดของใจเข้ามาแล้ว ถ้าใจมันสงบระงับแล้ว สิ่งทีสะอาด ถ้วยจานทีสะอาด ถ้วยจาน
ทีไม่มีสารพิษ เราจะไปกินอาหารอะไรเราก็กินได้ใช่ไหม เป็นประโยชน์กับเราใช่ไหม ถ้วยจาน
ของเรามีสารพิษหมดเลย ถ้วยจานของเราจะ พาราควอตเต็มไปหมดเลย กินเข้าไปตายหมดนะ

มะเร็งถามหาข้างหน้า แล้วก็ไปเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาใส่ กิณอริยอรร้อย มันจะตายอยู่นั่นนะ

แต่เวลาจริงๆ แล้วเวลามันทำความสงบของใจเข้ามาๆ พาราควอดไม่ต้องใส่ สารพิษไม่มี เราจะเอาความสะอาดของเรา ทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้ามันจะเกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาขึ้นมาก็ปัญญาจากธรรมะไง นี่ไง โลกีย์ปัญญา โลกุตตรปัญญาไง นี่ไง ถ้ามันไม่เพื่อเจ้อ ถ้ามันไม่เพื่อเจ้อมันจะเห็นประโยชน์การทำความสะอาด

ในโรงพยาบาลเวลาคนไข้มาเขาก็ดูแลรักษาทั้งนั้นนะ แต่ถ้าคนไข้ขึ้นมา เวลาจะมีการผ่าตัดเขาต้องมีห้องปลอดเชื้อ สิ่งใช้สอยที่จะเข้าไปในห้องพยาบาลต้องฆ่าเชื้อ เขาทำ นั่นนะ เพราะอะไร เพราะเดี๋ยวมันติดเชื้อ นี่ถ้าไม่เพื่อเจ้อ

อย่าเพื่อเจ้อ เราจะบอกว่า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอดนะ ความเพื่อเจ้อเพื่อฝันนะ ความเพื่อฝัน อันนี้มันเป็นเรื่องข้อเท็จจริง แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้คนเรามีจิตใจเป็นสาธารณะ ทำให้คนเรามีจิตใจที่มีน้ำใจต่อกัน ความมีน้ำใจต่อกันสังคมจะร่มเย็นเป็นสุข ความร่มเย็นเป็นสุข นี่ถูกต้อง การไปฝึกหัดการประพฤติปฏิบัติไม่ผิด ให้อวดชื่นใจ

โธ! เราเห็นนะ เห็นเด็กๆ “โธ! ไปหัดหายใจเข้าและหายใจออก ทำได้ไหม” “โธ! ทีแรกก็ทำไม่เป็นนะ เวลาครูเขาสอนก็พยายามทำ”

เราเห็นดีเห็นงามด้วยนะ เราเห็นดีเห็นงามด้วย นี่ไง การฝึกหัดเด็กให้มันควบคุมตัวมันเองได้ เวลาไปหน้าห้องแล้วกลั้วพูด เวลาอยู่กับเพื่อนแล้วกล้าโต้แย้ง เราทำผิดทำถูก แล้วพอเราฝึกหัดแล้วเราควบคุมอารมณ์ของเราได้ เราไม่ฉุนเฉียวไปทำร้ายใคร เราไม่ลักของใคร นี่นิพพานหรือ ไม่เห็นนิพพานเลย

นี่มันมีประโยชน์มาก อย่าเพื่อเจ้อ ถ้าเวลาประพฤติปฏิบัติเอามรรคเอาผลนั้นเป็นข้อเท็จจริงนะ ถ้าข้อเท็จจริง ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว มันเป็นการพิสูจน์นี้ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอัมมจักขุ นะ ไม่มีใครโต้แย้งได้เลย ครูบาอาจารย์ของเราเวลาแสดงธรรมนะ ไม่มีคำโต้แย้งได้เลย

แต่ของเรา มิ่งพูดคำ ญพูดคำ มิ่งพูดมา ญสุดเลย อ้าว! มิ่งพูดมาสิ ญก็รู้ มิ่งพูดมา

ไม่มีเลย ไม่มีข้อเท็จจริงอะไรเลย

เวลาหลวงปู่มันนะ เอ็งอย่าพูดเลย เอ็งกำลังเพื่อฝัน ในใจเอ็งยังไม่เข้าใจเลย เอ็งจะฟังเทศน์เอ็งมีสติหรือไม่ เอ็งมีสติหรือไม่ เอ็งได้เตรียมพื้นที่ของเอ็งไว้บ้างหรือเปล่า เราจะนั่งจะนอนที่ไหนเราต้องทำความสะอาดที่นั่นก่อนนะ เราจะนั่งจะนอนที่ไหนเราต้องทำความสะอาดเพื่อความปลอดภัยของเรา เพื่อไม่ให้ติดโรคของเรา

จะฟังเทศน์ฟังธรรมนะ เวลาครูบาอาจารย์กรรมฐานนะ เวลาเข้าวัดไปแล้วเขาเคารพสถานที่ สถานที่นั้นเป็นสถานที่ของผู้ทรงศีล สถานที่นั้นเป็นสถานที่ที่อยู่ของผู้ที่มีคุณธรรม เขาเคารพบูชามาตั้งแต่นั้น

ทีนี้เคารพบูชามา พอเคารพบูชากันมาแล้วมันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เวลาทางภาคอีสานจะเขียนไว้เลย “ผู้หญิงห้ามขึ้น ที่นี้ผู้หญิงห้ามเข้า” เราก็อภิปุทธศาสตร์ อ้าว! เพศหญิงเพศชายมันต้องเสมอภาคด้วย ทำไมจะขึ้นไม่ได้ ได้ทั้งนั้นนะ เราไปคิดทางวิทยาศาสตร์ไป เราไม่ได้คิดถึงคุณธรรมไป เราไม่ได้คิดถึงข้อเท็จจริงของสังขารไป

ถ้าเราคิดถึงข้อเท็จจริง ทำไมจะไม่ให้ขึ้น คุณสิ เวลาเป็นสมาธิขึ้นมาไม่มีหญิงไม่มีชาย เวลาเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา นางอุบลวรรณาก็เป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์เป็นพระที่ว่าเป็นเอตทัคคะ พระพุทธเจ้าแต่งตั้งตั้งหลายองค์ เวลามันเข้าไปถึงที่สุดแล้วมันไม่มีเพศหญิงเพศชาย สมาธิไม่มีหญิงไม่มีชาย ปัญญาไม่มีหญิงไม่มีชาย

แต่เวลาด้วยเวรด้วยกรรมของสัตว์โลก เราเกิดเป็นหญิงเป็นชาย พอเกิดเป็นหญิงเป็นชายนี้เป็นสมมุติไป สมมุติขึ้นมาแล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติเข้าไป เวลาทำสมาธิเข้าไปมีหญิงมีชายหรือไม่ มันไม่มีหญิงไม่มีชายก็ต่อเมื่อทำสมาธิขึ้นไป พอเป็นสมาธิแล้ว สมาธิไม่มีหญิงไม่มีชาย มีแต่สัมมาสมาธิหรือมิจฉาสมาธิ มีมิจฉาปัญญาหรือสัมมาปัญญา มันมีสัมมากับมิจฉาคือถูกกับผิดเท่านั้น มันไม่มีหญิงไม่มีชาย

แต่เวลามีหญิงมีชายขึ้นมาในโลกสมมุติไป กามคุณ ๕ กามคุณ ๕ เป็นสืบต่อของสัตว์โลก นี่มันเป็นสัจจะเป็นข้อเท็จจริงใจ ถ้าเป็นสัจจะเป็นข้อเท็จจริง นี่มันเรื่องของจริงใจ นี่ถ้าไม่เพื่อไม่ฝืนนะ จะไม่มีความขัดแย้งเลย

การประพฤติปฏิบัติคนไหนที่ไปประพฤติปฏิบัติเหมือนกับการไปฉีควัดขึ้น เด็กที่ให้วัดขึ้น มันครบแล้วมันจะปลอดภัยกับเชื้อโรค เราพาลูกพาหลานเราเข้าวัดเข้าวาเพื่อฝึกหัดเขา ปลอดภัยจากเชื้อโรค ปลอดภัยจากการที่ชักจูงไปในทางที่ผิด

แต่ถ้าจะทำความสะอาดในใจของเขานั้นมันเป็นการต้องทำให้เขาทำให้เป็นข้อเท็จจริง แล้วเป็นข้อเท็จจริงนั้น ถ้าเป็นจริงนะ เวลาละสังขโยชน์ ๓ ไม่สืลัพตปรามาต ไม่ลูปไม่คล่า ไม่เชื่อสิ่งต่างๆ ไม่เชื่อสิ่งนอกพระพุทธศาสนา ไม่เชื่อ ไม่เชื่อเพราะอะไร เพราะมันรู้จริง มันจะไปเชื่ออะไร

แต่ถ้ามันเชื่อแล้วมันไหลตามเขาไป โอ้โฮ! สงสัยเขื่อนแตก ถ้าเขื่อนแตกนะ ใต้เขื่อนตายหมดนะ นี่ไง มันเป็นไปไม่ได้ถ้าเป็นข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าเป็นข้อเท็จจริงแล้วเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ อุกุปธรรม อุกุปธรรม ผู้รู้จริงอุกุปธรรม ถ้าไม่เป็นความจริงนั้น ไม่ใช่ ไม่ใช่ อย่าเพื่อเจ้า

ความเพื่อเจ้าๆ พระพุทธศาสนาเรามีคุณค่านะ แต่เพราะเขาเพื่อเจ้า ใ้คำถามที่เราตอบไปนั้นเพราะเขาถามปัญหาเรา เราไปเปิดดู เขาบอกว่าเขานั่งมา ๑๖ ชั่วโมง อู้ฮู! สุดยอดเลย ถ้าอย่างนั้นเราสร้างวัดมานี้ ๑๑ ปีนะ พระพุทธรูปเรานั่งมา ๑๑ ปีไม่ทำอะไรเลย นั่งมา ๑๑ ปี

นั่งมากนั่งน้อย ความนั่งมากนั่งยาวมันเป็นโอกาส เหมือนกีฬา ถ้ามีเวลาให้เราทำคะแนน ให้เราทำผลประโยชน์กับเรา อันนั้นเรื่องหนึ่ง การนั่งมากมันเป็นโอกาสของตน แต่คนนั่งน้อยเขาเป็นความสงบก็ได้ แล้วคนนั่งน้อยเขาอาจสงบมากกว่าคนนั่งมากก็ได้ แต่ของเราเราก็ต้องมีความเพียรชอบ ความอดทนของเรา

ฉะนั้น เขาบอกเขานั่งมา ๑๖ ชั่วโมง เขาถามปัญหาเราแล้วเขาถามถึงว่าเขาไปประสบพบสิ่งต่างๆ เราถึงได้บอกว่าเพื่อเจ้า เพื่อเจ้า แล้วมันมีคนเคยถามเรื่องฝัน เราถึงบอกว่าเพื่อกับฝันแกก็เลยไม่ได้ เพื่อกับฝันไม่ใช่สัจธรรม

เราทำของเราไปโดยข้อเท็จจริงของเรานะ เรามาวัดมาวาขึ้นมา เราเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา เราเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ หนึ่งไม่มีสอง ไม่มีคามผิดพลาดคาดเคลื่อนใดๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่คนมีเวรกรรมมาน้อยแค่ไหน มันจะมีอุปสรรคเพราะกรรมเก่าของตน

คนเรานะ มีเวรมีกรรมมาทุกคนนะ ถ้าไม่มีเวรไม่มีกรรมทุกคนนะ สินค้าสร้างมาชนิดเดียวแล้วขายได้ตลอดไป สินค้าเขาต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะอะไร เพราะล่อให้คนซื้อ แล้วคนก็ชอบแตกต่างกันไป ที่นี้การชอบแตกต่างกันไป จริตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน นี่การสอนแบบสูตรสำเร็จไม่มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เคยสอนอย่างนั้น สอนเฉพาะคนเฉพาะคน เฉพาะคน หลวงปู่มั่นสอนเฉพาะคน เฉพาะคน เฉพาะคน เฉพาะคนเวลาเขามาถามปัญหาของเขาตรงนั้น แล้วแก้ไขเฉพาะจริตนิสัยของเขา แล้วถ้าเขาแก้กิเลสของเขาก็เฉพาะตรงนั้น ถ้ากิเลสตายไปแล้ว อย่างอื่นไม่เกี่ยวเลย ถ้ากิเลสของเขาได้สำรอกได้คายไปแล้ว เพราะด้วยคุณธรรม ด้วยวิธีการ ด้วยมรรคด้วยผลอันนั้น สำคัญตรงนั้น สำคัญตรงการชำระล้างกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนตรงนั้น มรรคผลเกิดตรงนั้น ถ้าเกิดตรงนั้น เกิดสัจจะความจริงที่นั่น

พระพุทธศาสนานี้สุดยอด สุดยอด หลวงตาท่านเปรียบเหมือนห้างสรรพสินค้าที่มีสินค้าหลากหลายมาก แล้วเราก็พยายามประพฤติปฏิบัติ ไม่ต้องไปเอาทุกๆ อย่าง ทุกๆ อย่าง เอ็งใช้ไม่หมดหรอก แล้วเอ็งไม่จำเป็นต้องใช้ด้วย เอ็งจำเป็นต้องใช้เฉพาะที่เอ็งต้องใช้ เอ็งจำเป็นต้องใช้เพราะสิ่งที่จะไปชำระล้างกิเลสในใจของเอ็ง เอ็งไม่ต้องไปเหมามาทั้งห้างสรรพสินค้าหรอก ถ้าเอ็งเหมามาเอ็งไม่มีที่เก็บ เอ็งไม่มีที่รักษาหรอก เอ็งใช้เฉพาะสิ่งที่เอ็งต้องใช้ ศิล สมาธิ ปัญญา เจริญ